

УКРАЇНСЬКО-ШВЕДСЬКИЙ ПРОЕКТ
«ПРОГРАМА ПІДТРИМКИ РЕФОРМ УКРАЇНСЬКОГО ЛІСОВОГО
ГОСПОДАРСТВА»

УЧБОВИЙ КУРС
«ЛІСОУПРАВЛІННЯ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ»

КУРСОВА РОБОТА
на тему
«Задоволення потреб ринку в продукції
лісового господарства. Короткострокова та
довгострокова перспектива»

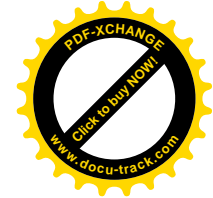
Виконали:

Кунцевський Д.І.
Кириченко О.В.

КИЇВ-СТОКГОЛЬМ-КИЇВ
2007

ЗМІСТ

Вступ

1. Сучасний стан лісів України та їх значення

2. Прогноз споживання продукції лісового господарства та розвиток лісопереробної промисловості Європи.

2.1. Лісопильна галузь

2.2. Галузь випуску деревних плит

3. Довготривала Державна програма «Ліси України» 2002 –2015 рр

3.1 Основні напрямки розвитку лісового господарства та їх реалізація

3.2 Фінансове та ресурсне забезпечення Програми

3.3 Очікувані результати виконання Програми

3.4 Проблеми впровадження програми «Ліси України»

3.5 Виконання Регіональної Програми «Ліси України» в Сумській області .
Проблеми та перспективи.

4. Підвищення продуктивності, стійкості, поліпшення якісного складу лісових насаджень, на прикладі досліджень ДП “Тростянецький лісгосп” Сумського обласного управління лісового та мисливського господарства, по вирощуванню лісових культур сосни .

4.1 Створення і вирощування березово-соснових лісових культур

4.2 Вплив інтенсивності зрідження на ріст сосни

4.3. Програма формування насадження

5. Створення високопродуктивних насаджень зі швидкорослих порід

5.1. Вплив факторів на оборот рубки в лісах

6. Аналіз проекту та можливість його виконання

6.1 SWOT аналіз

6.2 Аналіз виконання програми «Ліси України» в частині збільшення лісистості території.

6.3 Аналіз зацікавлених сторін

7. Висновок

Вступ

Україна має відносно низький середній рівень лісистості території країни та обмежений запас лісосировинних ресурсів і є лісодифіцитною країною. Криза в середині 90-х років, яку пережив лісопромисловий комплекс України, пов'язана зі зміною власності, втратою ринків збуту, інфляцією та помилками допущеними в ході виконання державної політики. Все це призвело до сильного скорочення виробництва та втрати деяких потужних переробних підприємств. Разом з тим лісогосподарські підприємства були вимушені експортувати надлишок лісопродукції. З часом розвиток та відновлення лісопереробних підприємств призведе до скорочення та призупинення експорту необробленої сировини.

Останній прогноз для лісових товарів в світі, зроблений на наступні 30 років ФАО, оцінює споживання лісоматеріалів круглих в межах 2400 млн.м.куб., або зростання на 60% в порівнянні з теперішнім періодом. Ці висновки базуються на зростанні населення та прибутків в країнах, які розвиваються, що призведе до збільшення споживання продукції з деревини на душу населення.

Задоволення зростаючих потреб суспільства в продукції лісового господарства можливе в першу чергу за рахунок збільшення площі наявних експлуатаційних лісів та підвищення деревної продуктивності лісу. Збільшення площ лісів слід проводити за рахунок заліснення непридатних для сільськогосподарського використання земель. Підвищення продуктивності лісів досягається цілим комплексом заходів. А саме:

- підбір порід та схем змішування відповідно до лісорослинних умов;
- систематичне та якісне проведення рубок догляду;
- оновлення та покращення складу лісів, шляхом впровадження швидкорослих і високопродуктивних порід та створенням промислових плантацій поблизу споживача;
- реконструкція розладнаних низькоповнотних та малоцінних насаджень;
- застосування мінеральних добрив;
- захист від шкідників та хвороб; та інше.
- збільшення площ наявних лісів призведе до покращення навколишнього середовища – це дозволить збільшити лісозготівлі без загрози погіршення екологічних та інших функцій лісу.

1. Сучасний стан лісів України та їх значення

Згідно даних Державного комітету лісового господарства, ліси та лісове господарство України мають певні особливості порівняно з іншими європейськими країнами:

- відносно низький середній рівень лісистості території країни;

— зростання лісів у різних природних зонах (Полісся, Лісостеп, Степ, Українські Карпати та гірський Крим), що мають істотні відмінності щодо лісорослинних умов, методів ведення лісового господарства, використання лісових ресурсів та корисних властивостей лісу;

— переважно екологічне значення лісів та висока їх частка (до 50%) з обмеженим режимом використання;

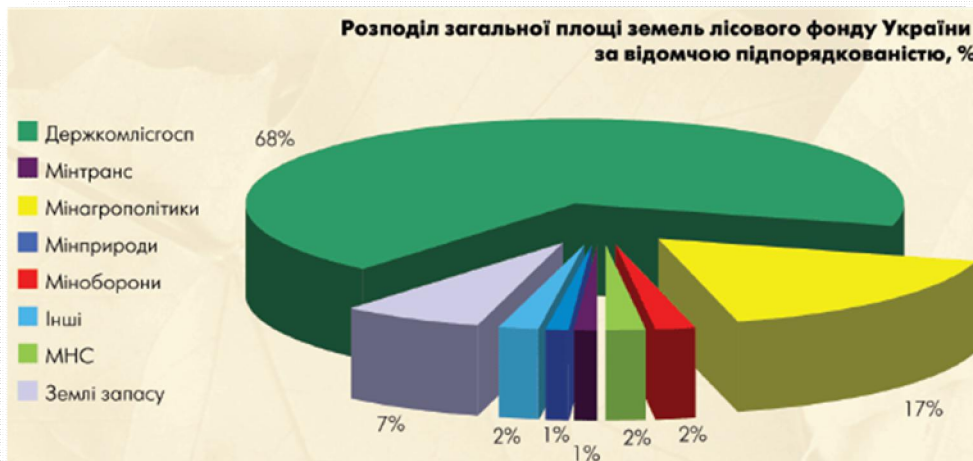
— в т.ч. високий відсоток заповідних лісів (14,0%), який має стійку тенденцію до зростання;

— історично сформована ситуація із закріпленням лісів за численними постійними лісокористувачами (для ведення лісового господарства ліси надані в постійне користування підприємствам, установам і організаціям більш ніж п'ятдесяти міністерств і відомств);

— значна площа лісів зростає у зоні радіоактивного забруднення;

-половина лісів України є штучно створеними і потребують посиленого догляду.

Загальна площа земель лісового фонду становить 10,8 млн га, з яких вкрито ліською рослинністю 9,5 млн га, що становить 15,7 відсотків території України. За 50 років лісистість зросла майже в 1,5 рази, а запас деревини — в 2,5 рази і досяг 1,8 млрд м³. Середній щорічний приріст у лісах Держкомлісгоспу дорівнює 4,0 м³ на 1 га і коливається від 5,0 м³ в Карпатах до 2,5 м³ у степовій зоні.

Ліси по території України розташовані дуже нерівномірно. Вони сконцентровані переважно в Поліссі та в Українських Карпатах. Лісистість у різних природних зонах має значні відмінності й не досягає оптимального рівня, за якого ліси найпозитивніше впливають на клімат, ґрунти, водні ресурси, пом'якшують наслідки ерозійних процесів, а також забезпечується одержання більшої кількості деревини.

2. Прогноз споживання продукції лісового господарства та розвиток лісопереробної промисловості Європи.

Ліси часто слугували рушієм економічного зростання держав. На ранніх стадіях економічного розвитку багато країн проводили лісозаготівлі для накопичення капіталу. Більшість економічно розвинутих країн пройшли через фазу виснаження лісових ресурсів протягом періоду раннього розвитку промисловості і багато країн, що розвиваються проходять на теперішній момент через цю фазу.

Значна частка товарів промисловості, що виготовляються на основі деревини, потрапляє на світовий ринок, який віддзеркалює відмінності в географічному розподілі лісосировинних ресурсів та можливостей до переробки окремих країн, а також попит на продукцію деревообробної промисловості. На сьогоднішній день на світовому ринку продукції лісової промисловості спостерігається картина переважання частки експорту пиломатеріалів та деревних плит над експортом необроблених лісоматеріалів, це стосується також паперу та целюлози. Ця тенденція говорить про збільшення промислових потужностей лісопереробки в світі завдяки розвитку науки та технологій, та впровадження досягнень науки в виробництво та управління виробництвом. Традиційні виробництва, що не встигають переоснастити та модернізувати своє обладнання, банкрутують та поступаються новим більш прогресивним виробникам продукції.

У тенденції споживання лісоматеріалів круглих протягом наступних 30 років спостерігається повільне зростання. Останній прогноз для лісових товарів в світі, зроблений ФАО, оцінює споживання лісоматеріалів круглих в межах 2400 млн. м³, або зростання на 60% в порівнянні з теперішнім періодом. Цей прогноз базується на зростанні населення та прибутків в країнах, що розвиваються, що веде до збільшення споживання продукції з деревини на душу населення (зокрема паперу).

Зміни попиту на продукцію лісового господарства, одночасно з розвитком нових технологій і змінами в структурі сировини для промисловості, впливає на асортимент та обсяг продукції, що випускається перобними підприємствами. Найбільші зміни у випуску продукції переробки деревини за останні 30 років торкнулись виготовлення деревних плит та паперу в порівнянні з випуском пиломатеріалів. З 1970 року, випуск пиломатеріалів залишився стабільним, в той час, коли випуск деревних плит подвоївся. а випуск та споживання паперу та картону майже потроїлось. Це стало можливим завдяки покращенню процесу виробництва. Тенденція включає використання макулатури, але більш важливим є розвиток випуску товарів, що виготовляються з мінімальним утворенням відходів, що збільшує використання лісосировинних ресурсів.

Покоління назад, меблі з масивної деревини були нормою, але, сьогодні, більш утилітарними є меблі, виготовлені з деревостружкових плит, покритих фанерою, або з деревини, яка є в достатній кількості – наприклад сосна, що вирощується в штучно створених лісових насадженнях (плантаціях). Протягом наступних трьох десятиліть, зменшиться використання природних лісів за рахунок підвищення обсягу заготівлі деревини із штучностворених лісових насаджень (плантацій). В період між 1980 та 1990 площа штучних лісових насаджень збільшилась з 18 млн. га до 44 млн. га, В 2000 році площа плантацій становила вже 187 млн.га. Не дивлячись на те, що площа штучних лісових насаджень складає лише 5% від загальної площі лісів, вони стають все більш помітним джерелом постачання деревини. Очікується, що в найближчі 30 років кількість лісоматеріалів, отриманих від штучно створених насаджень (плантацій), збільшиться з 400 млн. м³ до 800 млн. м³. В 2030 році третина лісоматеріалів буде заготовлено на штучних насадженнях.

1. Мається на увазі штучні лісові насадження - це насадження переважно із швидкокростучих порід, що створюються з метою задоволення потреб в деревині за заданими заздалегідь характеристиками та вимогами до кінцевого сортименту. По суті, мова йде про лісові плантації, які створюються переважно на землях непридатних для ведення сільського господарства, або такі, які вийшли з – під сільгосп користування по ряду причин. На відміну від насаджень, що створюються на зрубках, господарство в таких насадженнях повинно вестись більш інтенсивно і може включати в себе такі заходи, які за звичай не проводяться при звичайному веденні лісового господарства – внесення добрив, полив, обрізування гілок, використання для створення плантацій покращеного посадкового матеріалу, використання клонів дерев, що мають покращені (модифіковані) генетичні властивості.

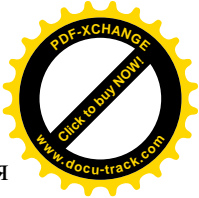
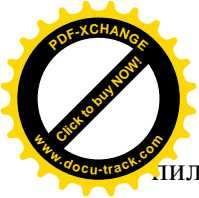
2. Метою створення плантацій є зменшення навантаження на природні ліси, пов'язаного з задоволенням потреб суспільства в деревині. При інтенсивному веденні господарства в новостворюваних лісових плантаціях, об'єми деревини, які необхідні для потреб промисловості, можуть бути отримані в значно коротший термін без втрат стійкості, біологічного різноманіття в природних лісах, або в штучно створених лісових насадженнях, які без достатнього впливу з боку людини стають схожими на природні ліси.

На сьогоднішній день плантації швидкокростучих порід здебільшого створюються в країнах з теплим та вологим кліматом, де є сприятливі умови для росту швидкокростучих порід дерев. (Бразилія – евкаліпти, Нова Зеландія - сосна «радіата»), де ці породи дають приріст від 20 до 40 і більше куб. м. /рік/ га

В країнах помірнього клімату найбільшу увагу приділяють створенню плантацій з тополі та верб (Італія, Швеція).

3. Зважаючи на те, що вимоги суспільства, структура споживання продукції переробки деревини, можливості переробної промисловості змінюються в бік використання низькосортної деревини, на сьогоднішній день зовсім не обов'язково отримувати деревину високої якості для виготовлення товарів повсякденного попиту та матеріалів для будівництва : мається на увазі те, що для отримання столярної плити замість масивної деревини все більше використовується МДФ (Medium density fiber board), ДСП (Particle Board), листи фанери в будівництві замінюються OSB (Oriented Strand Board), суцільна деревина замінюється на масивні клеєні конструкції. Для виготовлення нових видів продукції деревина високої якості, що заготовляється в стиглих та пристигаючих насадженнях хвойних та листяних порід не вимагається – для цих видів продукції достатньо деревної сировини низької якості та не крупних діаметрів. З іншого боку, сучасний стан навколишнього середовища вимагає від суспільства переходу на використання відновлювальних джерел енергії в тому числі і використання біомаси, для отримання теплової та електричної енергії а також отримання рідкого палива для використання на транспорті замість викопних корисних копалин (вугілля, нафта, природний газ), що збільшують концентрацію вуглецю та інших парникових газів в атмосфері.

Зважаючи на вищенаведене, в умовах України є необхідність говорити про створення лісових плантацій як із середнім оборотом рубки – 25 – 30 років , так і про плантації з коротким оборотом рубки (від 3 до 5 років), маючи на увазі насадження, створені на непридатних землях а також землях, що вийшли з- під сільського господарства та неугіддях, площа яких в Україні є значною. Саме плантації (штучні лісові культури з інтенсивним веденням господарства), метою створення яких є отримання запасів деревини для потреб регіональних промислових підприємств або тепло – електростанцій повинно стати привабливим в першу чергу для фермерів та приватних підприємців, що зайняті обробіткою землі. Чудовим прикладом подібної практики може бути тепло – електростанція в м. Enköping (Sweden), де станом на 1980 рік джерелом енергії були нафтопродукти. В 1981 році встановлено невеликий котел, що забезпечував 25 % виробництва тепла з біомаси. В 1994 році була побудована теплоелектростанція, що виробляла 85% теплової енергії та 50% електричної енергії з біомаси. В 1997 році проведено переобладнання міського теплового бойлера на спалювання деревного

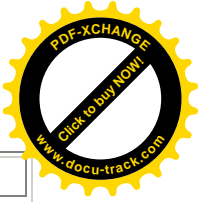
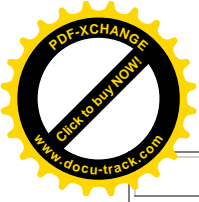

лилу, з цього часу 100 % енергії отримується з біомаси. Район міста Енкорпінг знаходиться переважно в зоні з недостатньою кількістю лісів, тому було прийняте рішення про створення плантацій з коротким оборотом рубки. Рішення про створення плантацій приймалося місцевою владою. Основною метою створення плантацій було очищення комунальних стоків та вирощування біомаси для отримання енергії Використання комунальних стоків, що пройшли попереднє очищення є сприятливим для росту чагарникових верб через високий вміст в них азоту вмісних сполук, отже верби, що зростаються комунальними стоками дають більшу продуктивність біомаси, в порівнянні з незрощуваними землями. Плантації верб знаходяться в безпосередній близькості до теплоелектростанції – незначні транспортні витрати на перевезення біомаси до теплоелектростанції. На плантації також вивозиться попіл від згорання біомаси. Загальна площа вербових плантацій на теплоелектростанції в Енкорпінг на 2000 рік становила 200 га. Не зважаючи на велику лісистість та високу ефективність використання лісових ресурсів, підприємці (фермери) створюють насадження що призначені для отримання біомаси для енергетичних потреб. Загальна площа енергетичних плантацій в Швеції становить 14000 га.

3.1) Плантації з коротким оборотом рубки – насадження, в яких деревина заготовляється шляхом безпосереднього подрібнення на тріску. Породи, що можуть використовуватись при такій системі в умовах України – верби (зокрема, кошикова верба – *salix viminalis*), тополі, робінія псевдоакація. Отримана таким чином тріска може використовуватись як для енергетичних потреб, так і для переробки для виготовлення плитних матеріалів. За прикладом Швеції, на подібних плантаціях для підвищення енергії росту рослин використовують очищені стічні води комунальних підприємств – плантації слугують природним фільтром для води та сировиною для енергетичних станцій комунальних підприємств. Оборот рубки насадження з чагарникових верб становить 3- 4 роки., після чого насадження відновлюється вегетативно від пня, після чого знову через три роки проводиться заготівля біомаси. Подібна плантація служить протягом 25 років, протягом яких проводиться вісім раз заготівля біомаси, після чого проводиться корчування площі. Загальний обсяг біомаси, що може бути заготовлений протягом цього періоду становить 216 тони сухої біомаси. На протязі вирощування сосни в тих же умовах (85 років) один гектар площі може дати до 748 тон сухої біомаси (oven dry tons). Пропонована система ведення господарства може бути застосована власниками землі, чия земля не може бути ефективно використовуватись для вирощування сільськогосподарських культур.

4. Економічне обґрунтування для подібної системи використання землі протягом перших трьох років (отримання біомаси)

1 рік	Назва операції	Орієнтовна вартість заходів, ЄВРО
	Внесення добрив (осадовий мул)	150
	Оранка	100
	Посадка черенків	450
2	Обробіток гербіцидами	100
	Культивация міжрядь	150
3	Культивация міжрядь	150
4	Разом	1100

В вартість закладено внесення в якості добрива мулу з відстійників. Операція з проведення заготівлі сировини на плантації відповідає вимогам наявної техніки і становить 4,6 ЄВРО за збір та подрібнення біомаси.

Продуктивність плантації, на якій проведено внесення добрив становить до 9 тон сухої біомаси на рік, отже загальний об'єм біомаси за три роки становитиме до 27 тон сухої біомаси на 1 га. Вартість однієї тони біомаси в дворі споживача (тепло – електростанції повинна) орієнтовно становить 25 Євро. Отже, надходження від реалізації тріски становитимуть 675 Євро по закінченні трьох – річного періоду вирощування, за оборот вирощування.

Витрати, пов'язані з подальшою експлуатацією плантації заключаються у обробітку міжрядь та внесенні добрив у вигляді очищених стічних вод та попелу від електростанції. Вартість внесення попелу та доставки стічних вод повинна проводитись коштом міста.

Задоволення зростаючих потреб промисловості в сировині протягом цього періоду буде здійснюватись з штучних насаджень (плантацій), що в свою чергу призведе до технологічних змін, для приведення у відповідність потреб ринку продукції до можливостей сировини. Наприклад, відсутність пиломатеріалів високої якості замінюється шляхом застосування у виробництві будівельних матеріалів клеєними матеріалами із деревини менших діаметрів та менш цінних опрід.

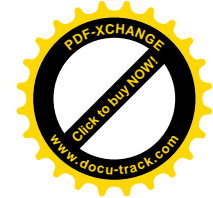
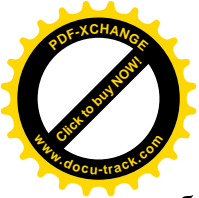
2.1. Лісопильна галузь

Європейської промисловості характеризується великою кількістю невеликих підприємств, часом збиткових, а отже таких, що не мають можливостей встановити високопродуктивні технологічні лінії з мінімумом зайнятого на виробництві персоналу. В 1990 му році в Європі нараховувалось близько 30 000 лісопильних заводів., що випускали разом близько 85 млн. м3 /рік продукції, отже – в середньому близько 3000 м3 на кожен завод. Однак, велика частина переробки сконцентрована на декількох лісопильних підприємствах – в Європі більше 80 заводів випускають більше 100 . 000 м3 продукції в рік, з яких 59 знаходиться в 3 х країнах – 11 в Австрії, 27 в Фінляндії і 21 в Швеції –це підприємства конкурентноздатними на глобальному рівні. Підприємств, що мають подібний потенціал переробки в Україні немає.

2.2. Галузь випуску деревних плит

в Європі всього 800 заводів, що випускають деревні плити, що мають потужність до випуску 50 млн.м3 продукції . Більше половини заводів випускають фанеру, ці заводи є відносно невеликими в порівнянні з підприємствами, що випускають дерево – стружкові плити. В останні роки в Європі впроваджено виробництво плити МДФ, та ОСБ. Сектор виробництва деревних плит характеризується інноваційним розвитком та здатністю переробляти сировину різних якостей та властивостей. Це дає можливість випускати продукцію що за своїми якостями перевищує пиломатеріали та з набагато меншими витратами на випуск продукції.

3. Довготривала Державна програма «Ліси України» 2002 –2015 рр.

Державна програма «Ліси України» визначає основні напрями та джерела забезпечення збалансованого розвитку лісового господарства країни, спрямованого на посилення екологічних, соціальних та економічних функцій лісів. Фактична лісистість території країни 15,6 % є недостатньою. Для досягнення оптимальних її показників слід збільшити площу лісів щонайменше на 2 –2,5 млн.га. Це сприятиме підтриманню екологічної рівноваги практично на всій території країни, збільшенню ресурсного потенціалу лісів.

3.1 Основні напрями розвитку лісового господарства та їх реалізація

Основними напрямками розвитку лісового господарства є:

збільшення лісистості території у природних зонах до оптимального рівня;

підвищення продуктивності, пліпшення якісного складу лісових насаджень

наращування природоохоронного потенціалу лісів та збереження їх біологічного різноманіття;

підвищення стійкості лісових екосистем;

розширення методів раціонального використання лісових ресурсів та інше.

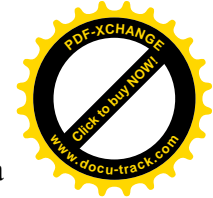
Програмою передбачаються заходи щодо створення захисних лісових насаджень та полезахисних лісосмуг (заліснення неугідь, малопродуктивних, деградованих, техногенно-забруднених земель) спрямовані на охорону навколишнього природного середовища.

Заходи щодо підвищення продуктивності лісів на основі застосування лісокультурних методів та забезпечення ведення збалансованого і невиснажливого лісокористування. Способи лісовідновлення визначаються природно- кліматичними умовами регіонів. Крім того передбачається розширення мережі селекційно- насінневих центрів і теплично- розсадникових комплексів, заміна малоцінних насаджень висопродуктивними породами, розширення практики створення необхідних умов для відновлення лісів природним шляхом з метою забезпечення біорізноманіття та збільшення площ біологічно стійких і високопродуктивних насаджень.

Програмою передбачається зменшення частки суцільних та збільшення частки поступових і вибіркового лісовідновних рубок з одночасним здійсненням заходів сприяння природному поновленню та створення часткових культур.

3.2 Фінансове та ресурсне забезпечення Програми

для виконання Програми в цілому необхідні кошти в сумі 13,5 млрд.грн., в тому числі з державного бюджету – близько 3,24 млрд. грн. Крім того, за рахунок державних централізованих капітальних вкладів – потрібно виділити 410,7 млн. грн. На захисне лісорозведення заплановано 798 млн. грн.

Усі роботи, пов'язані з виконанням запланованих заходів здійснюватимуться за рахунок коштів державного бюджету, власних джерел лісокористувачів, а також інших джерел, а також коштів міжнародних організацій та іноземних інвесторів. Важливим джерелом покриття витрат на виконання програми можуть бути надходження від господарської діяльності лісокористувачів. Для фінансування заходів Програми, що мають місцеве значення, можуть залучатися кошти місцевих бюджетів та фондів охорони навколишнього природного середовища.

3.3 Очікувані результати виконання Програми

Передбачається забезпечити впровадження нових пророздозберігаючих технологій лісозаготівель, гармонізацію систем ведення лісового господарства на зонально – типологічній основі, вдосконалення системи управління лісами. Розвиток соціальної сфери лісового господарства, лісівничої науки та освіти. У результаті, лісове господарство України перейде до моделі управління на принципах сталого розвитку. Стан лісового фонду істотно поліпшиться, а обсяги заготівель, необхідної для розвитку економіки України зростуть. Передбачено, що площа лісів зросте до 2015 року зросте на 0.5 млн.га, лісистість - з 15,6 до 16,1 %, а загальний запас – на 16,7 %.

Пооряд зі збільшенням обсягів лісокористування (на 15- 20 %) забезпечення біологічного різноманіття лісів, сприятиме позитивним змінам довкілля.

3.4 Проблеми впровадження програми «Ліси України»

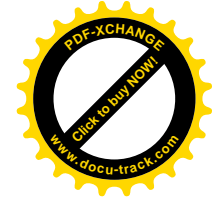
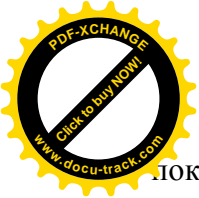
Для досягнення оптимальної лісистості території України, вважається за необхідне збільшити площу насаджень в усіх регіонах країни орієнтовно на 30% або на 2- 2,5 млн.га. масштабні роботи по створенню нових насаджень планується здійснити в степовому та лісостеповому регіонах, де площу насаджень планується збільшити більш ніж в 1,5 рази. Однак, оцінюючи реальність виконання даних об'ємів робіт, слід враховувати наступне:

-для того, щоб заліснити 2,5 млн.га земель, наприклад за період в 30 років , необхідно щорічно створювати 80 тис. га лісових насаджень, при умові їх 100% збереження.

- ефективність створення штучних насаджень з року в рік знижується. За останні 10 років в Степовому регіоні в перші 7 років після створення гине від 50 до 70 % створених насаджень. Основна причина цього – часті посухи і враження молодих насаджень личинками хруща. Процес гибелі штучних насаджень продовжується і після досягнення ними віку 10 – 20 років.

- за останні 10 років частка бюджетного фінансування лісового господарства в цілому та робіт із створення нових насаджень скоротилась із 70 до 30 %.

Наведені вище факти дають змогу зробити припущення, що в найближчі 10 років держава не зможе здійснювати широкомасштабні роботи по створенню нових лісів. Цей період доцільно використати для узагальнення накопиченого досвіду лісорозведення, створення експериментальних насаджень в різних умовах місцезростання. Необхідно використовувати всі можливості для залучення міжнародних коштів для створення нових лісів в Україні. При наявності коштів, роботи по створенню нових насаджень слід проводити перш за все на

покинутих землях Полісся, Карпат та Західного Лісостепу, тобто там, де ризик загибелі насаджень мінімальний.

3.5 Виконання Регіональної Програми «Ліси України» в Сумській області. Проблеми та перспективи.

Для доведення оптимальної лісистості області із 16,9% до 21% в області необхідно додатково залісити 96 тис. га непридатних для с/г використання. На підставі Державної програми „Ліси України”, прийнята Регіональна Програма „Ліси України – Сумська область” на 2002-2015 роки, якої також передбачено збільшення лісистості області шляхом створення нових лісів на землях непридатних для с/г використання в розрізі лісогосподарських підприємств. Головними причинами, які стримували виконання Програми до 2006 року були: відсутність фінансування та відсутність виділених земель для створення нових лісів.

В 2006 році лісогосподарськи підприємства обласного управління створили 464 га нових лісів на землях, які спеціально для цих цілей були виділені.

Весною 2007 року нових лісів вже створено на площі 529 га. Але виявилось, що виконуючи державну програму по збільшенню лісистості території України, лісові підприємства Держкомлісгоспу порушують земельне законодавство України в частині статті 149 Земельного Кодексу України „Про порядок вилучення земельних ділянок” Створювати нові ліси за державні кошти на землях, які ще не пройшли процедури вилучення їх із земель запасу і призначених до складу земель держлісфонду – є порушення діючого законодавства.

Голова Держкомлісгоспу України Червоний В.О. звернувся листом від 13.01.2006р. № 02-19/72 до Прем'єр-Міністра України Єханурова Ю.І. із проханням про спрощення процедури оформлення земельних ділянок під заліснення. Прем'єр-Міністр України дав доручення всім міністерствам, відомствам та обласним державним адміністраціям вирішити це важливе питання, але питання не вирішено і на сьогоднішній день.

Залишаються два варіанти прийняття земель під заліснення до складу держлісфонду:

- перший варіант, через проект відведення. Це складна процедура коли замовнику (держлісгоспу) треба пройти два етапи клопотань, рішень, погоджень від сільської ради до голови ОДА. І тільки після цього документація проекту відведення повинна пройти вилучення (якщо землі, які вилучаються були – ріллею, і як правило це і є рілля) Через Кабінет Міністрів України а це займе багато часу, більше року. (ст. 149 п.9 Земельного Кодексу України). Крім того лісгоспу необхідно заплатити за проект відведення (від 3,0 – до 5,0 тис. грн. за 1 га земель) та за погодження із органами охорони культурної спадщини (200 грн. за 1 га.)

- другий варіант, через проект земель під заліснення. Відповідно до цього варіанту районні відділи земельних ресурсів, або власники земель виходять із клопотанням до відповідної державної адміністрації чи сільської ради і вказують причину необхідності проведення консервації земель, із обґрунтуванням їх.

А місцева влада призначає комісію, вивчає це питання, а потім видає розпорядження про консервацію земель.

Потім відповідними організаціями, які мають на те ліцензію розробляється документація проекту землеустрою, щодо консервації земель, які будуть під заліснення. Проект консервації може бути виготовленим, як за кошти бюджету, так і за кошти замовника (лісгоспу).

Замовник (Держлісгосп) виконує роботи по залісненню земель згідно проекту, але земля ще рахується у землях запасу, а не прийнята до складу держлісфонду. І тільки після складання акту про переведення лісових культур у вкриту лісом землю (через 5-7 років) землі переходять у склад земель держлісфонду. Це є головним недоліком прийняття заліснених земель через проект консервації.

В першому півріччі держлісгоспами області уже прийнято земель близько 3 тис.га, Із них через проекти консервації більше ніж 1,6 тис.га.

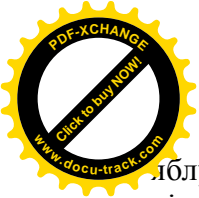
Весною 2007 року обласним управлінням земельних ресурсів розроблена і запроваджена розпорядженням голови ОДА „Програма використання та охорони земель Сумської області на 2007-2015 роки”.

Відповідно Програми передбачається до 2015 року залісити деградованих та малопродуктивних орних земель Сумської області через проекти консервації загальною площею – 6,7 тис.га. Обласним управлінням земельних ресурсів пропонується проводити заліснення земель через проекти консервації.

4. Підвищення продуктивності, стійкості, поліпшення якісного складу лісових насаджень, на прикладі досліджень ДП “Тростянецький лісгосп” Сумського обласного управління лісового та мисливського господарства, по вирощуванню лісових культур сосни .

У ДП „Тростянецьке лісове господарство” з 1923 року і по теперішній час проводяться дослідження в галузі лісокультурного виробництва. Це стосується розробки типів лісових культур, агротехніки їх створення, догляду за лісовими культурами, проведення рубок догляду різної інтенсивності розрідження деревостану, застосування насіння підвищеного генетичного рівня, введення в лісові насадження інтродукованих видів тощо.

Одним зі шляхів підвищення рівня відтворення лісових ресурсів є використання генетично поліпшеного садивного матеріалу при штучному лісовирощуванні. Встановлено, що за рахунок використання насіння із клонових плантацій першого порядку можна очікувати підвищення продуктивності насаджень сосни на 10-15%. Підвищити ще в більшій мірі ефективність вирощування таких лісових культур можна на фоні високої агротехніки їх створення. Далі необхідним буде проведення рубок догляду, які сприяли б успішному росту дерев вказаного походження. З наближенням віку стиглості деревостан повинен складатися із дерев генетично поліпшених екземплярів. На ділянках випробувальних лісових культур встановлено, що 25% насінних потомств плюсових дерев за ростом суттєво перевищують контроль, 50% перебувають на його рівні і 25% ростуть нижче за контроль. Тому, при створенні виробничих лісових культур генетично поліпшеного садивного матеріалу повинно бути не менше 50% від загальної кількості садивних місць. Такий принцип треба покласти в основу створення лісових культур сосни. Для підвищення їх продуктивності та біологічної і протипожежної стійкості вони повинні бути мішаними. Досягається це за рахунок використання природного поновлення листяних порід (в тому числі лісової груші і лісової

яблуні, глуду та інших видів), а також садіння листяних при створенні культур сосни. ... Видові різноманіття і приуроченість видів до властивих їм умов місцезростання значно підвищуватимуть стійкість таких біоценозів і їхню екологічну роль в природі України.

У даній роботі ми розглянемо лісовідновлення на землях держлісфонду та лісорозведення на землях, не придатних для сільськогосподарського використання шляхом створення сосново - листяних лісових культур

4.1 Створення і вирощування березово-соснових лісових культур

Пропозиції по створенню і вирощуванню культур сосни з участю берези та інших листяних порід та режим (густота) їх вирощування базуються на результатах досліджень, виконаних в Тростянецькому лісовому господарстві (М.П.Літаш, 1982р.), та власних спостереженнях.

Як уже відзначалося, в даних лісових культурах ми пропонуємо застосування генетично покращеного садивного матеріалу сосни в кількості 50% від садивного матеріалу цієї породи. Перший ряд культур – із берези, другий, четвертий, шостий, восьмий і десятий ряди – із садивного матеріалу, вирощеного із звичайного насіння сосни, третій, п'ятий, сьомий і дев'ятий ряди – із генетично –покращеного садивного матеріалу сосни, одинадцятий ряд – береза, і так далі. Сосну підвищеного генетичного рівня і березу садити через 0,75м в ряду, а сосну із звичайного насіння – через 1,5м, ширина міжрядь 1,5 м.

Сосна, посаджена через 1,5м в ряду, в віці 5-6 років буде частково вибрана на новорічні ялинки, що дасть додаткову реалізацію товарної продукції . Залишаються ряди сосни, вирощеної із насіння підвищеного генетичного рівня, частина дерев із звичайного насіння та ряди берези (по периметру ділянки та через кожні 4 ряди сосни). Залишаються також лісові яблуня та груша, інші породи.

Всі таксаційні показники в більшості своїй одержано емпірично, тобто перевірені в досліді.

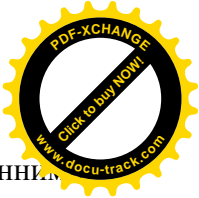
4.2 Вплив інтенсивності зрідження на ріст сосни

Для досліджень по впливу інтенсивності зрідження в праці Літаша М.П. було закладено 11 стаціонарних дослідів та 12 тимчасових пробних площ, з загальною кількістю секцій -109. Крім того, проводились дослідження на 5 дослідях, закладених іншими авторами. Взято 1100 модельних дерев для встановлення сортиментної структури та елементів крони.

Досліди проводились сильної, середньої, слабкої інтенсивності зрідження, та контроль без зрідження.

Висновки, які було отримано в результаті цієї роботи. Свідчать про наступне:

-зі збільшенням ступеня зрідження від середнього до сильного, період росту протягом вегетаційного періоду збільшується і збільшується приріст по площі поперечного перерізу дерев .Найбільш активно реагують на зрідження дерева другого та першого класу росту. Вплив на продовжуваність росту та добовий приріст деревних порід протягом вегетаційного періоду

визначається генетичними властивостями, географічними та лісорослинними умовами, погодними умовами минулого та теперешнього року, віку дерев та густоти вирощування. Більш інтенсивний ріст дерев по площі поперечного перерізу в більш рідких культурах, тому що в проріджених насадженнях перші весняні трахеїди виникають швидше на 10-14 діб, а діяльність камбію, при збільшенні температури, починається на 10 і більше днів раніше, ніж у не проріджених. Недостатність вологи негативно більш сильно впливає на більш молоді та густі культури.

- розглянувши вплив рубок догляду на ефективну продуктивність насаджень, необхідно відмітити, що зі збільшенням розрідження та збільшенням віку вона зростає. У віці 50 років культури на варіанті сильного зрідження, ефективна продуктивність (Ефективна продуктивність – це стовбуровий запас насаджіння плюс запас, який був вибраний рубками.) перевищує контроль на 104 м³/ га. Основний збільшення об'єму ефективної продуктивності відбувається за рахунок проміжного користування, пов'язаного з попередженням природного відпаду та частково – за рахунок збільшення приросту залишених дерев, отриманого після проведення рубок. Але стовбуровий запас, після зрідження, дещо зменшується пропорційно інтенсивності зрідження.

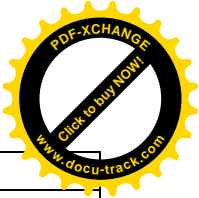
4.3. Програма формування насаджень

За результатами досліджень, виконаних в Тростянецькому лісовому господарстві, пропонується програма формування насаджень сосни в умовах свіжого субору та свіжої судіброви.

Режим густоти насаджень сосни регулюється рубками догляду середньої та сильної інтенсивності зрідження. Таким чином, досягається оптимізація формування густоти, спрямована на підвищення економічної ефективності. Режим густоти наведено в таблиці 4.3

Таблиця 4.3. Програма формування високопродуктивного деревостану сосни в умовах свіжого бору.

Показники	Інтенсивність розрідження	Вік років			
		10	20	40	50
Кількість дерев, шт. на 1га	середня	3000	2600	1400	1000
	сильна	4000	2435	1085	760
Середній діаметр, см.	середня	5,2	10,5	18,3	21,5
	сильна	5,3	10,8	19,7	23,7
Середня висота, см.	середня	4,6	10,5	18,8	21,3
	сильна	4,7	10,5	19,1	21,9
Запас стовбурової деревини, м ³ на 1га.	середня	20	142	337	383
	сильна	27	134	323	357
Відпад, м ³ /га	середня	3	8	14	23
	сильна	3	2	15	21
Вибрано рубками	середня	9	20	67	107

догляду, 3/га	сильна	9	38	103	154
Загальна продуктивність, м3/га	середня	32	170	418	513
	сильна	39	174	441	535
Поточний річний приріст	середня	3,2	13,0	10,4	9,2
	сильна	3,9	12,8	10,6	9,0

Середня інтенсивність зрідження прийнята на виробництві. Сильна є більш ефективною з точки зору збільшення загальної продуктивності та використання деревини від рубок догляду. Закономірним є і більший середній діаметр дерев сосни, що збільшує кількість крупних сортиментів.

Згідно рекомендацій УкрНДІЛГА (Рекомендації з інтенсивності, періодичності і технології рубок догляду в соснових деревах штучного походження для рівнинної частини УССР) сильні прорідження можна застосовувати, якщо відносна висота (Hсм/см) не перевищує 110, а кількість дерев в умовах В2 і С2 залишається не менше 1000-1500 штук у віці до 40 років. В нашій таблиці ці умови зберігаються. Проведення інтенсивної рубки у віці 50 років також є закономірним з точки зору забезпечення подальшого світлового приросту і в подальшому проведення ще однієї прохідної рубки.

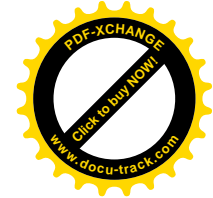
Що стосується рубок догляду, то їх кількість треба зводити до мінімуму. Таким чином буде досягнуто економічний ефект за рахунок зменшення доглядів, а також збільшується ефект світлового приросту по діаметру в більш розріджених культурах. Як показали наші спостереження, погіршення якості стовбурів за вказаною в таблиці 5.3. густотою не відбувається. Таким чином здійснюється принцип, за яким з рубками догляду можна приходити в ліс не так часто, але вирубати за один раз більше.

5. Створення високопродуктивних насаджень зі швидкорослих порід

Одним зі шляхів задоволення потреб ринку може стати створення насаджень зі швидкорослих високопродуктивних порід, з коротким оборотом рубки насадження.

За кордоном давно приділяють велике значення створенню високопродуктивних тополевих насаджень для отримання деревини, переважно для потреб целюлозно-паперової промисловості, виготовлення фанери, використовується як будівельний матеріал, паливо та виготовлення інших виробів, в тому числі для тари. Причому досягнуті великі здобутки в отриманні за короткий термін по 500 і більше кубометрів високоякісної деревини з гектара.

Екологічний ареал доцільного розведення тополь перш за все повинен забезпечувати швидкий ріст насаджень при застосуванні необхідної агротехніки. В умовах України це означає, що до віку головної рубки, співпадаючому в основному з віком кількісної стиглості 25-30 років, тополеві насадження повинні давати не менше, як 10 м.куб./га середнього приросту деревини на рік. Але цим не можна обмежуватись. Ті або інші лісорослині умови можуть вважатися придатними для тополі лише в тому випадку, якщо вона дає вищу продуктивність порівняно з іншими породами. Порівнюючи хід росту по запасу насаджень чорних тополь з сосновими насадженнями видно, що тільки в багатих судібровах та дібровах ці тополі по продуктивності у віці 30 років перевищують сосну.

Порівнюючи хід росту по запасу чорних тополь з дубовими насінневими насадженнями видно ,що тополі мають більшу , порівняно з дубом продуктивність ,але не можна робити висновок про необхідність заміни насінневих дубових насаджень в свіжих та вологих дубравах на тополеві у зв'язку з цінністю дубових насаджень .

На прикладі чорних тополь ми розглянули питання про ареал і їх доцільне розведення на суходолі та прийшли до висновку, що він доволі обмежений-С3-С4 та Д2;Д3;Д4 так ,як в основному вони повинні залишатися під дубом.

Інакше положення в поймах рік. В пойменних багатих судібровах та дібровах з регулярним весняним підтопленням до одного місяця сосна не росте, а ростуть осичники порослеві дубняки та інші малоцінні насадження .Вони дають меншу продуктивність ,ніж тополеві .Це свідчить ,що в поймах рік можливо замінювати ростучі насадження на тополеві ,при умові правильного вибору видів тополь.

Говорячи про екологічний ареал доцільного розведення тополі ,по відношенню до ґрунтових умов ,вони поділяються на групи:

відносно мало вибагливі – бальзамічна, лавролиста та осика;

середньовибагливі – волосистоплодна, китайська, душиста;

вибагливі- європейсько американські тополі, тополя чорна, біла та сіра.

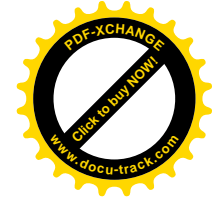
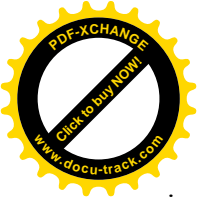
По вибагливості до вологості ґрунтів більшою посухостійкістю відрізняється тополя китайська та Болле(остання також має більшу солестійкість). По витривалості довготривалих підтоплень –тополя чорна.

Загальна характеристика тополь.

Тополя є яскраво вираженою швидкорослою породою. Вона росте в висоту до осені ,причому достатньо інтенсивний ріст припадає на другу половину літа .Особливо швидкий ріст у тополь в висоту спостерігається в перші 10-15 років життя і гальмується в 35-40 років. Вони відносно не довговічні дерева, особливо екземпляри вегетаційного походження. Лише деякі з тополь вегетаційного походження доживають до 100-120 років. Зазвичай вони гинуть значно раніше в наслідок пошкодження стовбура гнилями .

Розглянутий хід росту тополь характеризує їх не тільки як швидкорослі породи, але і вказує на необхідність створення для них благоприємних умов в перші роки життя . Якщо при відсутності обробки ґрунту, догляду за культурами до змикання деякого запізнення з рубками догляду і т.і. в насадженнях із порівняно повільноростучими в молодому віці породами як дуб ,сосна ,ялина , ми отримуємо незначний приріст цих насаджень, але загалом ми маємо непогане насадження до віку головної рубки, то подібні упущення в тополевих культурах , як правило, обезцінюють створені насадження. Замість швидкорослих дерев ми отримуємо карликів ,які рано зістарилась.

Виключно швидкий ріст в молодому віці прямо пов'язаний з високою конкурентоздатністю тополь в цей період. Молоді тополі мають особливо високу інтенсивність фотосинтезу і є дуже світовібагливі ,не витримуючи затінення породою.

По ступеню вибагливості до тепла тополя в цілому (виключення тополі Болле) відноситься до холодостійких порід. В цьому відношенні знаходиться поруч з дикою грушею, яблунею та білою вербою.

Висока інтенсивність росту обумовлює вибагливість до родючості ґрунту, а по вибагливості до вологості тополі є мезогідрофітами. Тополі вибагливі до аерації і погано зростають на плотних оглеєних ґрунтах, особливо якщо оглеєння починається з верху.

У питанні оптимальної густоти розміщення в культурах тополі, з точки зору отримання найбільшого запасу деревини в віці головної рубки, коливаються від 2500шт/га (розміщення 2*2 м) на більш бідних судібровних ґрунтах і в більш вологому кліматі, до 625 шт/га (розміщення 4*4м) на більш багатих дібровних ґрунтах і в більш посушливому кліматі.

А якщо за мету ставити вирощування швидкостиглих крупно мірних сортиментів то необхідно створювати більш рідкі культури з розміщенням тополь 5*5 або 6*6м 400-300 шт/га. До віку головної рубки залишають 100-150 дерев на 1 га.

Раціональне змішання також супутніми та чагарниковими породами определяється (крім випадків плантаційного вирощення тополь з довготерміновим доглядом за ґрунтом в ряду та міжряддям та індивідуальним доглядом за стовбуром)такими обставинами:

-світовібагливі тополі не дають значного затінення, в наслідок цього під ними розвивається трав'яна рослинність, тому для кращого росту потрібен тіньовий полог;

-для захисту від уражень стовбурових шкідників і взагалі для підвищення біологічної стійкості, насадження потребують в густому, краще чагарниковому ярусі;

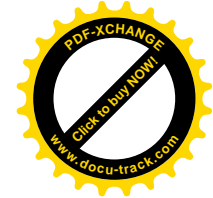
-вибагливі до родючості ґрунту тополі добре реагують на наявність в насаджені ґрунтопокрощуючих (азот фіксуєуючих)порід.

В кожному конкретному випадку на перше місце повинен виходити той чи інший благоприємний вплив на тополю. Так на площах схильних до задерніння, особливо в районах з відносно посушливим кліматом треба рахуватись перш за все з необхідністю притінення ґрунту; на бідних для тополь ґрунтах значення мають ґрунтопокрощуючі породи.

Так на площах схильних до задерніння, особливо в районах з відносним посушливим кліматом треба рахуватись перш за все притінення ґрунтів; на бідних для тополь ґрунтах значення мають ґрунтопокрощуючі породи.

Покращення ґрунтовних умов при підготовці ґрунту проходить в силу цілого комплексу причин, з яких ведучу роль грає покращення аерації та вологозабезпеченість, зменшення щільності ґрунту. Для тополь важливе значення мають всі ці моменти. Тому доцільно проводити суцільний обробіток ґрунту, який забезпечить також можливість проведення механізованого догляду в міжряддях.

На незаливних водою площах в Південному Лісостепу та в Степу підготовка ґрунту по системі чорного пара з основною оранкою на глибину 50-60см.В Поліссі та в Північному Лісостепу підготовку ґрунту доцільно вести без парування, з основною зяблевою оранкою. На залівних довгопойменних місцях Південного Лісостепу та Степу нема потреби в паруванні ґрунта. Проводять основну оранку в менш вологих типах С2-3;С3;Д2-3;Д-3 на глибину 40-50см.,а в більш вологих 25-30см.

При частковому обробітку ґрунту оброблена площа висушується залишеною в необробленій смузі деревною та трав'яною рослинністю. В результаті на площах з частково обробленим ґрунтом та частковим доглядом ріст та збереження тополь в культурах значно погіршується. Погіршення росту і збереження тополі менш відбувається в Північному лісостепу, в Поліссі і в сирих типах лісу. Значне погіршення росту відбувається на півдні України та у вологих типах і продовжується до повного змикання (6-7 років) майже до утворення підстилки.

У подавляючій більшості випадків (крім свіжих лісосік з типово лісовим трав'яним покривом в С3-4;С4 та Д4 в Північному лісостепу та на Поліссі). В Україні для нормального росту тополь потрібен суцільний догляд до зімкнення насаджень та появи можливості створення підстилки.

Рубки догляду повинні проводитись з 4-8 років в залежності від початкової густоти культур та інтенсивності росту тополі через кожні 5 років.

Особливо інтенсивним повинно бути зрідження при переході від стадії жердняку до середньовікового насадження. При плантаційному вирощуванні тополь у вологих та сирих дібровах та судібровах можливе вирощення другого і навіть третього порослевого покоління тополь.

Все вище вказане дає змогу стверджувати, що тополі є перспективними швидкорослими породами для розширення лісосировинної бази та як засіб підвищення продуктивності лісу

5.1. Вплив факторів на оборот рубки в лісах

Тривалістю ротації (оборотом рубки лісового насадження) називають час від створення плантації до рубки головного користування – коли проводяться суцільні рубки. У випадку, коли проводяться вибіркові поступові рубки і зберігається постійний полог лісу, ротаційним періодом називають період між основними виборками круглої деревини.

Тривалість ротації визначається рядом факторів, що включають :

продуктивністю ділянки (бонітетом), розміщенням дерев при садінні, породою, веденням рубок догляду,;

властивостями деревини. яку необхідно отримати на плантації;

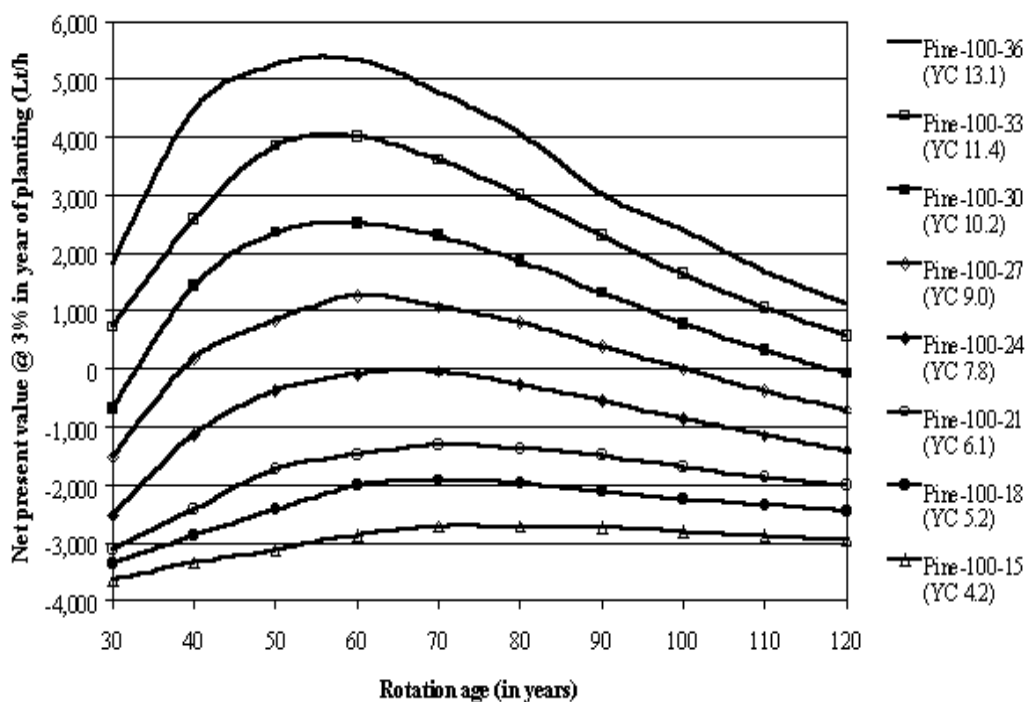
соціально –економічними факторами (потреба в рекреації, що стає більш привабливою в насадженнях, де дерева старшого віку);

загроза враження насадження буреломами;

рівень рентабельності круглої деревини, яку отримуємо від плантації.

Останній фактор (рентабельність) зазвичай найбільш важливий фактор, що визначає вибір тривалості ротаційного періоду для промислових плантацій, близький до приросту насадження, або оцікуваного запасу лісового насадження

Вплив середнього приросту на економічно доцільну тривалість віку головного користування сосни в залежності від продуктивності ділянки

Економічно оптимальний вік рубки коротший, коли приріст насадження більший. На приклад, при 3% ставці дисконту, економічно оптимальний вік в якому чиста теперішня вартість максимальна, отже найнижчий період ротації при максимальному середньому прирості - 55 років і найдовший при мінімальному прирості - 80 років.

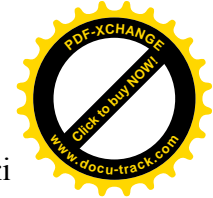
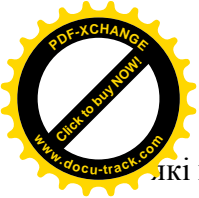
Найменший період ротації, при якому чиста теперішня вартість максимальна в умовах України, буде більший. Більш доцільно буде отримувати сортименти що мають більшу ціну на ринку. На сьогоднішній день ціни на пиловник та фан.сировину в 2 і більше рази вищі ніж на технологічну сировину.

Інші фактори, що впливають на тривалість ротаційного періоду - урядові обмеження та зміни в технології переробки деревини. В усіх країнах Східної Європи вік рубки головного користування довший ніж економічно обґрунтований ротаційний період, що базується на неринкових вигодах від лісу - захисні функції, збереження біорізноманіття, в той час, коли тенденції в технології та мають протилежний ефект та покзують економічну доцільність переробки деревини менших діаметрів та проводити рубки головного користування при меншій тривалості ротаційного періоду.

6. Аналіз проекту та можливість його виконання

6.1 SWOT аналіз

SWOT аліз – призначений для виділення домінуючих та визначальних факторів як внутрі, так і зовні проекту, які можуть мати вплив на досягнення мети проекту, а також є необхідним для розробки стратегічних заходів для поєднання проекту з оточуючим середовищем. Всі фактори, які розглядаються відносяться до позитивних чи негативних груп з точки зору впливу на впровадження проекту з боку внутрішніх та зовнішніх впливів. Фактори,

які впливають на виконання проекту відносно внутрішньої суті проекту – сильні та слабкі сторони.

Фактори, що чинять вплив на проект зі сторони зовнішнього середовища – можливості та загрози. .

Сильні сторони –ресурси або можливості проекту, які будуть використані для ефективного досягнення поставленої мети. Сила проекту може полягати в наявності досвіду, передових технологій, кваліфікації працівників, в доступі до унікальних ресурсів.

Слабкі сторони – недоліки, помилки, обмеження проекту, які можуть створювати перепони в досягненні мети.

Можливості – будь – яка сприятлива ситуація, що склалася навколо проекту стосовно досягнення поставленої мети – це тільки ті можливості, які можна використати.

Загрози – будь – яка ситуація, що може створити потенційну загрозу виконанню проекту.

SWOT аліз застосовують для побудови сильних сторін, виділення та акцентування уваги на слабких сторонах, використання можливостей та зменшення ефекту від загроз.

При проведенні аналізу необхідно дотримуватись наступних правил:

Вивчити сферу аналізу. Не проводити аналіз всього спектру діяльності компанії, а лише конкретний сегмент, пов'язаний з виконанням проекту. Фокусування аналізу на конкретному сегменті забезпечує виявлення найбільш важливих для проекту сильних та слабких сторін, можливостей та загроз.

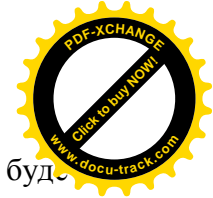
Встановити розмежування між позиціями, які є підконтрольними організації (проекту), а також позиціями, які є властивостями навколишнього оточення і не є підвладними впливу зі сторони організації (проекту)

Об'єктивність інформації та використання різнопланової інформації у вигляді достовірних даних досліджень та залучення групи фахівців до проведення аналізу .

Точність формулювання висновків та поданих пропозицій.

6.2 Аналіз виконання програми «Ліси України» в частині збільшення лісистості території.

Виконання завдань , визначених в програмі державними підприємствами має свої сильні та слабкі сторони. Проведення аналізу сильних та слабких сторін а також виявлення можливостей та загроз (SWOT analis) дасть можливість оцінити перспективи виконання програми та намітити шляхи для досягнення поставленого завдання збільшення лісистості території України до 20%.

Для проведення аналізу проводимо визначення основних параметрів, за якими будуть поводитись визначення можливості виконання програми.

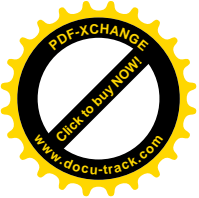
Таблиця 6.2.1

Сильні сторони	Пріоритети
Достатній досвід створення насаджень, забезпеченість кваліфікованими кадрами.	2
В майбутньому від експлуатації створених насаджень збільшиться надходження коштів, та задоволення зростаючих потреб промисловості в лісосировинні.	5
Порівняно невисокий рівень вартості трудових ресурсів	3
Збільшення кількості робочих місць та зайнятості місцевого населення на виконанні лісгосподарських операцій	4
Програма прийнята на загальнодержавному рівні та має довгострокову дію	1

Таблиця 6.2.2

Слабкі сторони	Пріоритети
Підприємство окрім садіння лісу та ведення лісового господарства займається комплексом питань, пов'язаних з транспортуванням та переробкою деревини.	5
Необхідність збільшення парку машин та лісокультурних знарядь в зв'язку із збільшенням обсягів обробітку ґрунту, посадки та догляду за лісовими культурами	2
Збільшення площі посадки приводить до збільшення кількості площ, на яких необхідно проводити догляд за культурами та рубок догляду за лісом, які не дають прибутку від їх проведення – збільшення затратної частини на початковому етапі вирощування насаджень.	4
Створення значної площі насаджень в Степовій та Лісостеповій зоні з високим ризиком загибелі культур.	1
Недостатня мережа селекційно- насінневих центрів, теплично-розсадникових комплексів.	3
Реалізація проектів, пов'язаних зі створенням штучних насаджень, що мають довгий оборот рубки, має високу ступінь ризику. Зважаючи на значний обсяг інвестицій та великий ступінь ризику, подібні проекти є непривабливими для інвесторів.	3

Розглянемо фактори, що впливають на обсяги лісорозведення, що існують поза підприємством - це оцінка загроз та можливостей, що виникають в лісгосподарському підприємстві при реалізації програми «Ліси України»

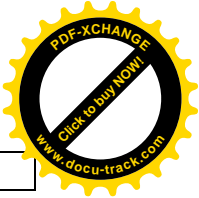
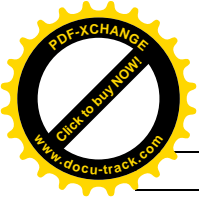

Таблиця 6.2

Можливості	Приоритети
Район розташування підприємства має сприятливі умови для вирощування всіх головних лісоутворюючих порід України .	3
Аналіз прогнозів споживання продукції лісового господарства дає можливість передбачити гарантований збут для додаткової продукції від експлуатації створених лісових насаджень.	4
Наявність достатньої кількості площ, які непридатні для сільськогосподарського виробництва, що можуть бути використані для захисного лісорозведення	1
Можливість використання генетично – модифікованого садивного матеріалу дає можливість скоротити вік головного користування, отримати деревні породи, з новими властивостями , забезпечити стійкість дерев до шкідників та хвороб	5

Таблиця 6.2.4

Загрози	Приоритети
Екологічні фактори - інколи спостерігаються в районі розміщення підприємства сніголами, посухи, вітровали.	3
Тенденція до збільшення екологічного та соціального значення лісів може зменшити економічну доцільність створення штучних насаджень через зменшення використання ресурсного потенціалу лісових насаджень.	4
Відсутня спрощена процедура оформлення земельних ділянок під заліснення.	1
Відсутність законодавчої бази для використання генетично-модифікованих рослин з новими властивостями. Відсутність досвіду створення насаджень із генетично модифікованого матеріалу .	5
Недостатнє фінансування робіт з лісорозведення. Відсутність механізмів стимулювання лісорозведення підприємствами лісового господарства (наприклад через податкові пільги)	2

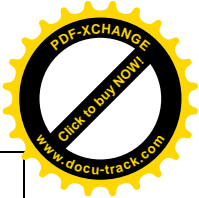
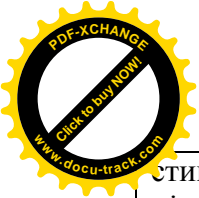

В аналізі не тільки потрібно розкрити сильні і слабкі сторони, загрози і можливості ,але і оцінити на скільки важливими вони є для виконання програми. Для цього кожену сильну та слабку сторону, можливість або загрозу потрібно оцінити за двома параметрами, поставивши запитання : «Наскільки висока імовірність того, що це трапиться?», «На скільки це може вплинути на проект?»

Визначення ключових стратегічних факторів

Таблиця 6.2.5

Ключові ведучі фактори	Пріоритет	М/С
Достатній досвід створення насаджень , забезпеченість кваліфікованими кадрами.	4	С
Програма прийнята на загальнодержавному рівні та має довгострокову дію	1	С
Можливості щодо фінансування проектів заліснення територій із залученням недержавних фондів та міжнародних програм в рамках Кіотського протоколу та інших програм, а також направлення коштів постійних лісокористувачів на захисне лісорозведення.	3	М
Наявність достатньої кількості площ, які непридатні для сільськогосподарського виробництва, що можуть бути використані для захисного лісорозведення	2	М
Ключові стримуючі фактори	Пріоритет	Сл/З
Створення значної площі насаджень в Степовій та Лісостеповій зоні з високим ризиком загибелі культур.	4	Сл
Необхідність збільшення парку машин та лісокультурних знарядь в зв'язку із збільшенням обсягів обробітку ґрунту, посадки та догляду за лісовими культурами	3	Сл
Відсутня спрощена процедура оформлення земельних ділянок під заліснення.	2	З
Недостатнє фінансування робіт з лісорозведення. Відсутність механізмів	1	З

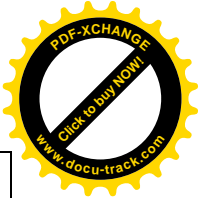
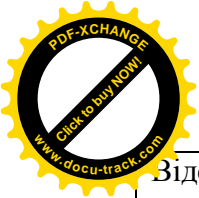

Стимулювання лісорозведення підприємствами лісового господарства (наприклад через податкові пільги)		
---	--	--

Вагомість факторів критичного успіху

Таблиця 6.2.6

Ключові фактори	М/С, Сл/З	Пріоритет	Рахунок	Можливість впливу	Рахунок	ММ2/М1
Достатній досвід створення насаджень, забезпеченість кваліфікованими кадрами.	С	0/2/3	7	*	7	
Програма прийнята на загальнодержавному рівні та має довгострокову дію	С	3/1/1	12	*	12	
Можливості щодо фінансування проектів заліснення територій із залученням недержавних фондів та міжнародних програм в рамках Кіотського протоколу та інших програм, а також направлення коштів постійних лісокористувачів на захисне лісорозведення.	М	2/1/2	10	*	10	
Наявність достатньої кількості площ, які непридатні для сільськогосподарського виробництва, що можуть бути використані для захисного лісорозведення	М	3/2/0	13	*	13	
Створення значної площі насаджень в Степовій та Лісостеповій зоні з високим ризиком загибелі культур.	Сл	2/2/1	10	1/5=0,2	2	
Необхідність збільшення парку машин та лісокультурних знарядь в зв'язку із збільшенням обсягів обробітку ґрунту, посадки та догляду за лісовими культурами	Сл	1/1/3	8	3/5=0,6	4,8	

Відсутня спрощена процедура оформлення земельних ділянок під заліснення.	3	4/1/0	15	1/5=0,2	3	
Недостатнє фінансування робіт з лісорозведення. Відсутність механізмів стимулювання лісорозведення підприємствами лісового господарства (наприклад через податкові пільги)	3	3/2/0	13	1/5=0,2	2,6	
			M1=88	*	M2=54,4	M2/M1=0,618

Порівняння сильних та слабких сторін з можливостями і загрозами дозволить відповісти на поставлені питання щодо подальшого розвитку проекту

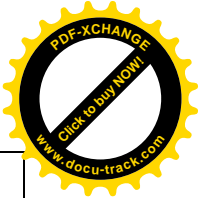
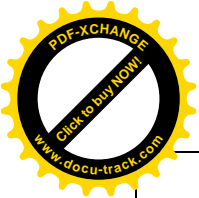
Як скористатися можливостями, що стоять за сильними сторонами проекту?

Як можна нейтралізувати існуючі загрози, використовуючи сильні сторони проекту?

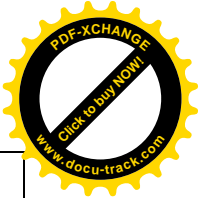
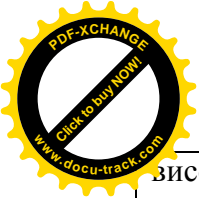
Які слабкі сторони проекту можуть перешкодити скористатися можливостями?

Які сторонні загрози, посилені слабкими сторонами проекту, необхідно уникнути для досягнення мети – визначити проблеми, які необхідно терміново вирішити. Результати SWOT аналізу програми «Ліси України»

	МОЖЛИВОСТІ	ЗАГРОЗИ
	1. Можливості щодо фінансування проектів заліснення територій із залученням недержавних фондів та міжнародних програм в рамках Кіотського протоколу та інших програм, а також направлення коштів постійних лісокористувачів на	1. Відсутня спрощена процедура оформлення земельних ділянок під заліснення. 2. Недостатнє фінансування робіт з лісорозведення. Відсутність механізмів стимулювання лісорозведення Підприємствами лісового

	захисне лісорозведення. 2. Наявність достатньої кількості площ, що можуть бути використані для лісорозведення	господарства
Сильні сторони	Як скористатися можливостями, що стоять за сильними сторонами проекту? 1) Розробка державної програми, що створить прозору схему отримання та використання коштів «зелених інвестицій» отриманих в рамках Кіотського протоколу та опрацювати ефективний механізм виплат за посадку лісу.	Як можна нейтралізувати існуючі загрози, використовуючи сильні сторони проекту? 1) Розробити механізм спрощеної процедури передачі та оформлення земельних ділянок під заліснення.
1) Програма прийнята на загальнодержавному рівні та має довгострокову дію		2) Зважаючи на загальнодержавну важливість програми, необхідно забезпечити повне фінансування робіт по створенню нових лісів шляхом прямого фінансування проектів або розробку механізму стимулювання створення лісових насаджень існуючими лісгосподарськими підприємствами шляхом направлення надходжень від господарської діяльності користувачів, фондів охорони навколишнього природного середовища або через зменшення податкового тиску на ці підприємства.
2) Достатній досвід створення насаджень, забезпеченість кваліфікованими кадрами.		
СЛАБКІ СТОРОНИ	Які слабкі сторони проекту можуть перешкодити скористатися можливостями?	Які сторонні загрози, посилені слабкими сторонами проекту, необхідно уникнути для досягнення мети – визначити проблеми, які необхідно
1) Створення значної площі насаджень в Степовій та Лісостеповій зоні з	Збільшення площі лісів	

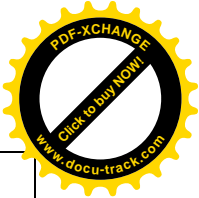
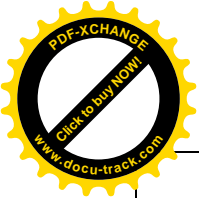
високим ризиком загибелі культур.	необхідно проводити в першу чергу за рахунок типово лісових зон – в Поліссі та в Лісостепу України. Тут є значна частина земель, що не обробляються, а також виведені з сільгосп користування внаслідок радіоактивного забруднення. В цих регіонах лісорозведення можливе з мінімальними затратами.	терміново вирішити. При недостатньому обсязі фінансування робіт з лісорозведення, необхідно уникати створення значних площ лісових насаджень в жорстких лісорослинних умовах.
2) Необхідність збільшення парку машин та лісокультурних знарядь в зв'язку із збільшенням обсягів обробітку ґрунту, посадки та догляду за лісовими культурами	В першу чергу необхідно збільшити парк машин та механізмів для створення насаджень та створити додаткові теплично - розсадникові комплекси для забезпечення посадковим матеріалом.	Збільшення площ посадки приведе до збільшення затратної частини в плані збільшення площ, на яких необхідно проводити догляд за лісовими культурами та рубок догляду в молодняках, що в поєднання з недостатнім фінансуванням створить ризик втрати насаджень.

Проведений аналіз дає можливість визначити проблеми, які виникають при реалізації програми «Ліси України» в рамках збільшення лісистості території України та визначено основні напрямки по реалізації програм.

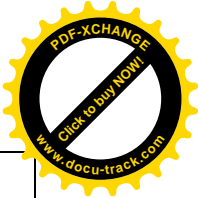
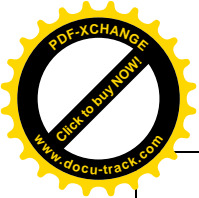
6.3 Аналіз зацікавлених сторін

В рамках розгляду питання щодо збільшення лісистості території необхідно розглянути зацікавлені сторони, а також учасників, від яких залежить виконання поставленого завдання.

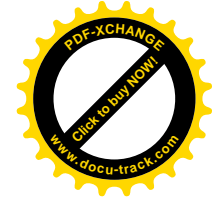
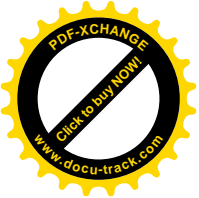
№	Зацікавлена сторона	Зацікавленість в виконанні програми	Вплив на програму	Відносна значимість у програмі	Необхідність дій
1	Відділ земельних ресурсів (Державний комітет земельних ресурсів)	Незначна зацікавленість	Великий	середня	Стимулювати до участі у виконанні програми стосовно передачі землі
2	Державний	Визначальний	Великий	Велика	Розробити дієву

	комітет лісового господарств а		через можливість на державному рівні вирішувати проблеми пов'язані з виконанням Програми та адміністративний вплив на лісогосподарські підприємства		далекоглядну стратегію заходів пов'язаних з впровадженням Програми та врахуванням економічної ситуації в країні , наявних можливостей лісогосподарських підприємств з урахуванням лісорослинних та цілого ряду проблем , які будуть викликані таким масивним залісненням.
3	Лісогосподарське підприємство	Середня . Через невпевненість в довгостроковому фінансуванні робіт та низкою нерозв'язаних до цих пір проблем , які стосуються виконання програми та збільшенням витрат підприємств , пов'язаних з масовим залісненням	Середній	Висока - безпосередній виконавець програмних завдань	Стимулюють до участі в лісорозведенні шляхом фінансування робіт та наданні чітких , зрозумілих механізмів виконання програми
4	Міністерство екології та природних ресурсів	Достатньо висока через збільшення позитивного впливу лісів на навколишнє середовище, посилення екологічних , соціальних та економічних функцій лісів	Середній	Контроль над дотриманням природоохоронного законодавства	Всебічно сприяти виконанню програми
5	Міністерство фінансів	Не значна	Достатньо великий	Достатньо велика	Довести необхідність збільшення фінансування програм

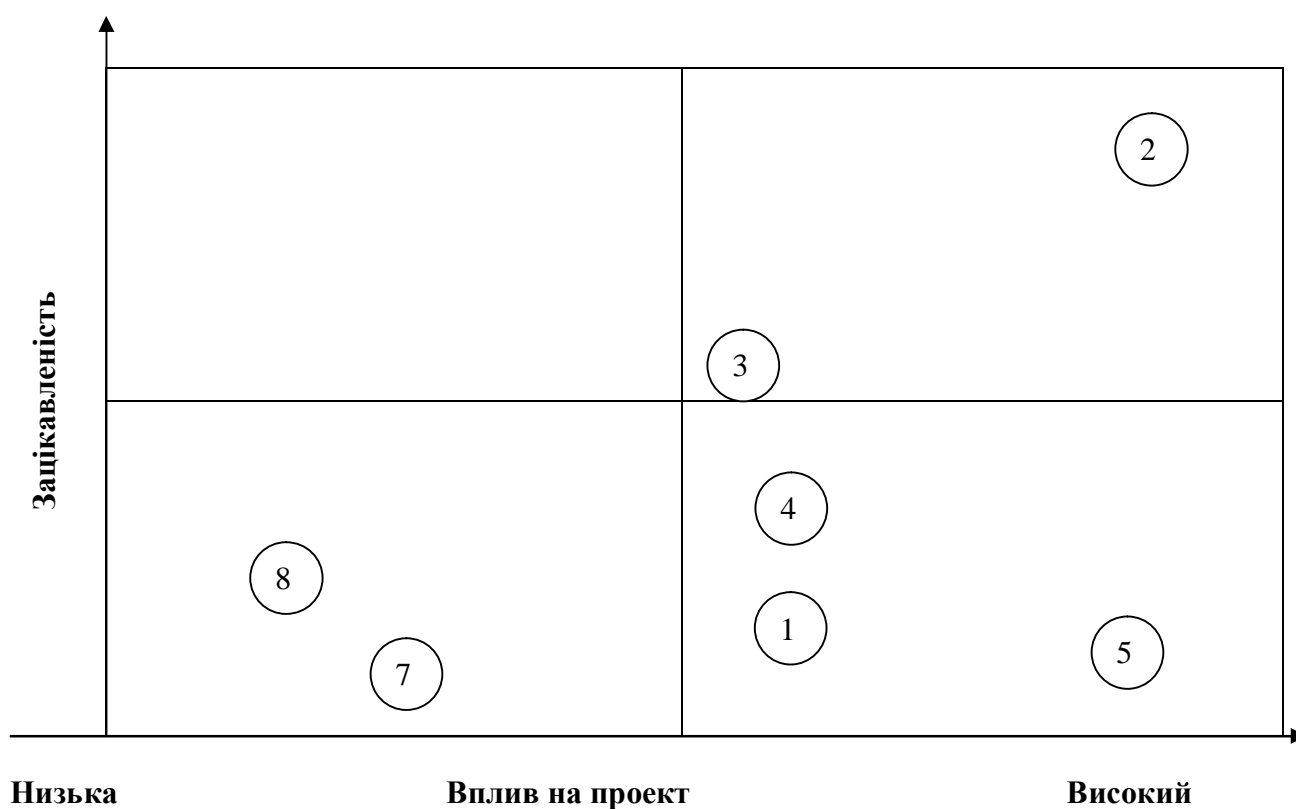

					лісорозведення через зменшення податкового навантаження або через пряме фінансування
6	Країни учасники рамочної Конвенції ООН «Про зміни клімату», Кіотський протокол,.	Потенційна зацікавленість в проекті	Потенційно високий	Потенційно висока в питанні фінансування створення лісових насаджень в рамках «зелених інвестицій»	Розробка державної програми, що створить прозору схему отримання та використання коштів «зелених інвестицій» отриманих в рамках Кіотського протоколу та опрацювати ефективний механізм виплат за посадку лісу.
7	Сільськогосподарські підприємства, фермерські господарства, володарі земельних паїв	Не зацікавлені	Невеликий	Середня через зацікавленість в залісненні цих площ Полісся, які після розвалу колишніх ксп та їх розпаювання, не обробляються і де лісорозведення можливе з мінімальними затратами	Створити простий механізм вилучення цих площ та передачі їх під заліснення, або зацікавити власників цих земель в лісорозведенні
8	Суспільство, місцеві громади	Середній відносно створення нових робочих місць, покращення навколишнього середовища,	Низький	Низька	Пропаганда, поставлених цілей, для формування позитивного іміджу працівників лісового господарства та важливості їхньої праці та для заручення підтримки в досягнення своєї мети

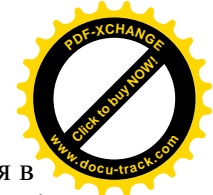
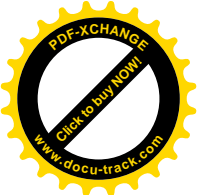
Графічна інтерпретація результатів аналізу зацікавлених сторін наведена на рис.1.

Висока

7.Висновок

Однозначно можна стверджувати, що з часом попит на продукцію лісового господарства буде тільки збільшуватись, особливо в Україні. Україна є країною з недостатнім рівнем лісистості та великою кількістю населення, має сприятливе географічне розташування для експорту продукції в країни східної та центральної Європи, Туреччини.

Збільшення площ наявних лісів поряд зі збільшенням обсягів лісокористування в першу чергу сприятиме позитивним змінам довкілля та забезпечення біологічного різноманіття довкілля.

Збільшення лісистості території передбачає державна Програма” Ліси України „, але виконання цієї частини Програми пов’язано з вирішенням та врахуванням цілого комплексу проблем. Головні стримуючі фактори: недостатнє фінансування робіт; відсутня спрощена процедура передачі земельних ділянок під заліснення; створення значних площ лісів в жорстких лісорослинних умовах/

Зважаючи на загальнодержавну важливість Програми необхідно забезпечити повне фінансування робіт по створенню нових лісів. Передбачається, що всі роботи пов’язані з виконанням запланованих заходів здійснюватимуться за рахунок коштів державного бюджету, власних коштів лісокористувачів, а також коштів міжнародних організацій та іноземних інвесторів та інших джерел.

Фінансування з державного бюджету проводиться не в повному обсязі, власні кошти лісокористувачів обмежені, тому можливо потрібно продумати шляхи направлення коштів через зменшення податкового тиску на ці підприємства, який би зацікавив лісокористувачів – як найбільше проводити лісорозведення. Довести економічну ефективність вкладених коштів для забезпечення надходження інвестицій.

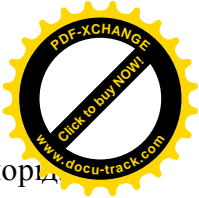
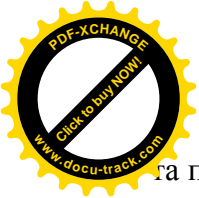
Київський протокол Рамочної конвенції ООН” Про зміну клімату „, надає реальні можливості для України в питанні лісистості до оптимальної. Лісогосподарська діяльність може внести значний внесок в збільшення об’ємів поглинання вуглекислого газу та довгострокову його консервацію. В зв’язку, прийнятою Кабінетом Міністрів України державної програми „ Ліси України „, на 2002-2015рр., нові ліси потрібно створити на території більше 560 тис.га. Для проведення таких значних обсягів робіт необхідно провести значні обсяги фінансування, тому залучення додаткових інвестицій за механізмами Київського протоколу є важливим та необхідним для держави Україна. Завдяки Київському протоколу екологічні функції лісів, про які багато сказано, отримали реальну ринкову ціну на засвоєну тону вуглекислого газу в межах від 7,44 дол.США(від 24,5 долл.США за тону вуглецю)станом на2005р. У першому кварталі 2006р.ця ціна була вже в межах 11,4долл.США за тону поглинутого еквіваленту CO₂.

Тому для залучення інвестицій необхідно розробити програму, що створить прозору схему отримання та використання коштів у рамках Київського протоколу та опрацювати ефективний механізм виплат за створення насаджень.

Урядом розробити механізм спрощеної процедури передачі та оформлення земельних ділянок під заліснення.

За браком фінансування лісорозведення необхідно проводити в першу чергу в типово лісових зонах, де створення насаджень можливе з мінімальними затратами та низький відсоток загибелі лісових культур.

Сучасний етап лісогосподарського виробництва на Україні, цього можливості в задоволенні потреб деревиною та необхідності збереження оточуючого середовища обумовлюють перехід до більш інтенсивних методів ведення лісового господарства. Інтенсифікація здійснюється шляхом широкого застосування більш прогресивних технологій лісовирощування, передбачаючи в цілому проведення більш інтенсивних рубок догляду за лісом, їх механізацію та покращення лісівничої та економічної ефективності робіт. Оновлення

та покращення складу лісів шляхом впровадження швидкорослих і високопродуктивних порід створенням промислових плантацій поблизу споживача.

Задоволення зростаючих потреб в продукції лісового господарства можливе за рахунок збільшення площі експлуатаційних лісів в поєднанні з ефективним веденням лісового господарства.

Список використаної літератури:

1. Державна програма "Ліси України", 2002-2015рр.
2. Литаш Н.П. "Биологическое обоснование новой технологии рубок ухода за сосновыми молодняками в северной левобережной лесостепи УССР"-Харьков, 1982г.
3. Савущук М.П., Попков М.Ю. "До проблеми оптимізації лісистості в Україні"-2006р.
4. Рожан О. "Котиться вал „зелених” інвестицій"-2007р.
5. М.Попков, Л.Полякова, В.Сторожук, С.Кирилюк "Основні результати та тенденції розвитку лісового сектору України в 1991-2000рр."-2001р